

Het was een gouden greep om jonge landbouwers in de aardappel-sector een eigen programma te bezorgen op de Aardappeldemodag. “Het onderstreept dat we als belangrijk worden gezien”, luidde een van de vele positieve reacties. Maar liefst honderd jeugdige (toekomstige) ondernemers vanaf 18 tot en met 30 jaar, kwamen op de speciaal voor hen georganiseerde bijeenkomst ‘biertje-bitterbal-bedrijfsovername’ af. Sommige nog studierend, andere al met één been in het bedrijf, studie of baan erbij en enkele volledig in de (meestal) familieonderneming. Leergierig, nog wat ingetogen soms, maar ook best kritisch volgden ze de onderwerpen die ze op het beursterrein voorgeschoteld kregen.

Jonge Boeren Programma

Aardappel
Demodag

Jonge Boeren-programma blijkt **gouden greep**:

“het onderstreept dat we als belangrijk
worden gezien”

Jonge Boeren-programma blijkt gouden greep

Het Jonge Boeren-programma startte met een aantal korte lezingen, gevolgd door een rondgang over het beursterrein met bezoek aan enkele standhouders. Als speciale gast op de jongerenbijeenkomst mocht Euro-politica Annie Schreijer-Pierik het spits afbijten. Ze ging daar vooral in op politieke zaken die met bedrijfsovernames te maken hebben. "In alle debatten in Brussel gaat het over de kansen die jonge boeren moeten krijgen om het bedrijf van hun ouders voort te zetten. Niemand die daar een andere mening over heeft. En als ik dan kijk naar de recente discussie in Nederland, zie ik hier iets heel anders. We hebben te maken met erge droogte en de gevolgen, een ramp voor sommige boeren. Andere landen zijn daar al volop mee aan de slag gegaan. Ze geven geld en de boeren daar kunnen door. En wat doet Nederland? Hier gebeurt tot nu toe niks. Dan hebben we het over een topland als het gaat om producten als aardappelen. Dan vraag ik me af of de regeringsleiders wel beseffen dat de voortgang afhangt van boerengezinsbedrijven en hun opvolgers? Premier Rutte was laatst in Brussel en wat zei hij tegen het Parlement? 'We zijn trots op onze landbouw', maar er moet wel een andere invulling van het GLB komen, waaronder 15 procent bezuiniging op het budget." Maar dat is volgens haar niet de insteek die andere landen hebben. "In het Europees Parlement geldt de overtuiging dat de boer boer

moet kunnen zijn. En wie loopt hierin voorop? Angela Merkel. In Europa is Duitsland de baas, samen met Frankrijk, ook als het gaat om de landbouw. Ik sluit daar graag bij aan, zodat u boer en boerin kunt blijven", beloofde ze de jonge aardappeltelers. Een succesje die de Europarlementariërs tot nu toe wel voor de Nederlandse jonge boeren hebben kunnen boeken is de "Jonge Boeren Regeling", zoals Schreijer-Pierik het omschrijft, officieel Pop3-subsidie jonge landbouwers. De regeling houdt in dat jonge boeren tot 41 jaar in aanmerking komen voor betalingsrechten uit de Nationale reserve. Schreijer-Pierik oogstte na haar toespraak applaus, zonder vragen.

beslommeringen rondom de bedrijfs-overname en wat daar zoal nog meer bij komt kijken. Belangrijkste boodschap aan de jeugdige toehoorders: weet wat je kasstromen zijn. "Als bank verstrekken wij geld en daar horen zekerheden tegenover te staan. Dus als ik jullie vraag, waar kijken wij naar als bank, wat is dan volgens jullie het antwoord? Juist, cashflow", herhaalt Martens het antwoord vanuit zijn alerte toehoorders. Het gaat de bank dus vooral om vakmanschap en ondernemerschap, beide even belangrijk, en die gaan wat de bankmanager betreft hand in hand. "Kasstroom bepaalt alles", volgens Martens, "je moet daarmee kunnen

"Crowdfunding is een financieringsvorm die we bij de bank al lang kennen en is eigenlijk door ons als agrariërs zelf uitgevonden."

Weet wat je kasstromen zijn

Harold Martens, sector manager Akkerbouw bij Rabobank Nederland en Joar van der Velde, manager Grootzakelijk bij Rabobank Het Haringvliet en eveneens jonge akkerbouwer te Herkingen, betraden het podium na het politieke jongerenpleidooi door de Europarlementariër. Zij gingen kort in op de financiële

bewijzen dat er meer in de onderneming komt dan dat er uit gaat. Pas als je dat kunt aantonen, is een financiering rond te maken." Zijn collega Joar van der Velde gaat vervolgens in op de stelling hoe de Rabobank haar toekomstige rol ziet in het verhaal van bedrijfsovernames en financiering. Hij ziet de bank van straks nog steeds als een bijzondere crowdfunder. "Crowdfunding is een financieringsvorm die we bij de bank al lang kennen en is eigenlijk door ons als agrariërs zelf uitgevonden. Bij bedrijfsopvolging komen immers vaak familieleden om de hoek kijken. Vaak is ook sprake van een stukje schenking middels een fiscale voordeelregeling en wordt vermogen dikwijls zo aantrekkelijk mogelijk aan de opvolgers beschikbaar gesteld om overname mogelijk te maken en hier een boterham mee te verdienen. Er komt volgens Van der Velde de laatste jaren echter steeds meer kapitaal bij kijken, en dat maakt het er voor opvolgers en hun ouder(s) plus eventuele medegezinsleden niet gemakkelijker op. Goede communicatie is volgens hem het allerbelangrijkst om een overname op een zo goed mogelijke manier binnen de familie

De 100 jonge boeren luisteren met belangstelling naar het pleidooi dat Europarlementariër Annie Schreijer-Pierik afsteekt. Zij vraagt zich daarin onder meer af "of de regeringsleiders wel beseffen dat de voortgang afhangt van boerengezinsbedrijven en hun opvolgers?"

Jonge Boeren-programma blijkt gouden greep

“Wat we zien, is dat in de meeste van de afgelopen acht jaren de aardappelen te verkopen zijn op een niveau rond de 20 euro”, leert Edwin Burgers de (toekomstige) ondernemers.

Goede communicatie is volgens Joar van der Velde het allerbelangrijkst om een overname op een zo goed mogelijke manier binnen de familie te realiseren.

te realiseren. Hij adviseert de jonge boeren daar op zo jong mogelijke leeftijd al mee aan de slag te gaan. “Ga het gesprek met vader, moeder, zussen en/of broers zo vroeg mogelijk aan.” En dan verder, “Wil je bijvoorbeeld groeien in areaal, met koop als dat zich aandient, is een akkerbouwbedrijf anno nu dan nog wel gezond te financieren?” vraagt hij zich vervolgens hardop af. Hij pakt er een rekenvoorbeeld bij waarvan je als jonge boer in eerste instantie toch wel schrikt. Bij een koopprijs van 80.000 euro per hectare ben je met een rekenrente van 4 procent 3.200 euro aan rente, aan aflossing in 30 jaar 2.667 euro en aan waterschapslasten en OZB 133 euro. Bij elkaar dus jaarlijks maar liefst 6.000 euro per hectare. Is dit nog wel op te brengen? “Het kan,” zegt Van der Velde, “als je het over de hele boerderij uitsmeert en je er bijna geen andere financiering op hebt, maar het verzwakt wel enorm de financiële positie van de onderneming. Momenteel zijn de rentes laag, vanaf een half procent soms. Dat is aantrekkelijk, maar die kunnen ook weer omhoog gaan, vandaar dat we een gemiddelde rekenrente van 4 procent hanteren. Ook dan gaat het er weer om, weet wat je aan kaststroom hebt. Je moet van tevoren kunnen berekenen dat je de jaarlijkse lasten met je inkomsten kunt betalen.” Om vooruit te gaan in inkomen en activiteiten hoef je volgens de Rabo-manager niet alleen te kijken naar grondaankoop. Ook samenwerking met burens, ruilen van

grond en het ontplooiën van nieuwe activiteiten kunnen prima tot de mogelijkheden behoren.

Gemiddelde marktprijs boven contractprijs

En dan is er marktkenner Edwin Burgers van de DCA-Group uit Lelystad die de jonge boeren een kort college marktprijsverloop in consumptieaardappelen geeft, doorspekt met de nodige actualiteit als gevolg van de droogte uiteraard. Wat we zien is dat er sprake is van een looping in de afgelopen jaren. Wat kunnen we daarvan leren? “De ene keer zitten we in een markt die enorm omhoog gaat, nu 30 euro bijvoorbeeld en nog geen maand geleden stond deze nog maar op 3 euro. Maar wat we ook zien, is dat in de meeste van de afgelopen acht jaren de aardappelen te verkopen zijn op een niveau rond de 20 euro.” Hij somt van die jaren de oorzaken op, 2010 het ‘Ruslandjaar’, 2013 in Engeland een kwart niet gerooid, 2015 Zuid-Duitsland verzopen, 2016 droogte in België en 2016 veel neerslag in Zuidwest-Nederland. Al met al vijf jaren waarin de prijs ruim boven de 20 euro is uitgekomen. Drie jaren, 2011, 2014 en 2017 deden ons pijn. En er is nog meer te concluderen, leert Burgers de jonge boeren. In die voorbije jaren lag de gemiddelde termijnmarktprijs van het april-contract boven de 14 euro en lagen de contractprijzen hieronder. Een andere lering is volgens Burgers dat het totaal-areaal niet doorslaggevend is in het

prijsverloop. “We kunnen telen wat we willen, als het goed groeit heb je te maken met de pijnjaren. Groeit het slecht, dan heb je een goed prijsseizoen. Beide ongeacht wat we in de EU5 telen. Wanneer je kijkt naar de structuur van de markt in de afgelopen 15 jaar, dan zie je dat de industrie machtiger geworden is in de markt. Maar ondanks het feit dat de industrie met haar contracten dominant in de markt aanwezig is, beweegt de markt soms nog heftiger dan in het verleden, zie het voorbeeld van de afgelopen 8 jaar. Dat komt door het ontbreken van het schokbrekereffect. In de jaren 80 was er veel meer handel, en dat zorgde ervoor dat de prijzen minder fluctueerden dan nu. Verder is er een aantal elementen om goed in de gaten te houden als je naar de aardappelmarkt kijkt en je wilt een beetje kunnen inschatten hoe het prijsverloop gaat worden”, houdt Burgers zijn toehoorders voor. Hij laat dat zien aan de hand van een figuur met drie dikke pijlen erin. Deze zijn op drie momenten in een tijdlijn op de x-as geplaatst van een grafiek met daarin weergegeven het prijsverloop van elk handelsseizoen uit de afgelopen 15 jaar. “Daar waar de eerste rode pijl in week 22/23 staat, weet je nog niets”, wijst Burgers aan. “Pas bij de groene week 32/33 kun je al zien welke kant het op gaat, naar boven of naar beneden. Daar gaat de markt richting kiezen. En in dit licht bezien is het dus gek dat we in de aardappelmarkt al in de eerste weken

Jonge Boeren-programma blijkt gouden greep

van het jaar de (contract)prijzen bepalen, terwijl we eigenlijk nog helemaal niet weten hoe het oogstseizoen gaat verlopen. En bij de blauwe pijl, net voor de jaarwisseling, zie je dat de markt uitrolt en de lijnen veelal afvlakken. Dan is het spel al een eind gespeeld. Dus wat leert dit over slechte jaren en het omgaan met de termijnmarkt? Dat als de termijnmarkt rond de groene pijl op bijvoorbeeld 10 euro staat, dat je dan je aankoopbeslissing moet nemen. Toch doen we dat vaak niet, want die 10 euro is een bedrag onder de kostprijs. Maar het is wel de hoogste prijs van het verdere handelsseizoen. Dus de beste." Met deze cijfers bij de hand kan Burgers niets anders concluderen dan dat de markt een ijzersterk geheugen heeft. "Je hoeft geen wetenschapper te zijn om de grafieken erop na te slaan. Iedereen, dus ook jullie als jonge boeren en boerinnen, kunnen deze doorzien en ermee handelen."

Brutaal genoeg blijven

In een reactie op het verhaal van Burgers wil Gerben van Dueren-Den Hollander als een van de aanwezige jonge boeren in de zaal graag van de gelegenheid gebruikmaken zijn collega's op te roepen tot samenwerking in de prijsvorming. "Wat we nu geleerd hebben is dat in alle voorbije jaren de gemiddelde marktprijs

boven contractprijs ligt. We moeten daarom als jonge boeren hierbij elkaar nu met elkaar afspreken dat we niet akkoord gaan met de contracten die we nu voorgeschoteld krijgen. Dan hebben we dat in elk geval afgedekt en hebben we ook wat meer marktwerking. En als we dan ook afspreken met de Rabobank dat zij ons in elk geval niet verplichten om eerst contracten te tekenen voordat we mogen financieren, dan worden we er alleen maar beter van. Ik hoop dat we als jonge ondernemers met elkaar brutaal genoeg mogen blijven om dit te kunnen realiseren." Als reactie daarop geeft Burgers aan dat hij niet van de Rabobank verwacht dat ze financieringen afsluiten op basis van getekende contracten. "Zo ken ik ze niet." Verder is hij ook van mening dat sommige ondernemingen beslist niet zonder contract kunnen. Hij kijkt daarbij onder meer naar grote bedrijven als in België met tot wel 700 hectare aan aardappelen, "die kunnen het zich niet permitteren om alleen voor de vrije markt te telen. Heb je een jaar als vorig seizoen, dan vallen die ook om." Bewustwording is volgens hem wel belangrijk. "Je moet scherper zijn als het gaat om het vaststellen van contracten. In die zin is verenigen en je goed laten adviseren alleen maar goed", is hij het met de jonge boer eens.

Zeer geslaagd, we worden als belangrijk gezien

Na de speeches verzorgd door Rabobank en DCA volgen nog een tweetal bedrijfspresentaties met aansluitend een rondgang over het beursterrein. De jonge boeren en ook boerinnen sluiten af met een biertje en een bitterbal op de stand van machinefabrikant Grimme. Daar praten ze nog even na over het programma. Zo ook de broers Martijn, Sander en Jesse Langebeek. Ze zijn alle drie al nauw bij het ouderlijk akkerbouwbedrijf betrokken dat in de polder bij Biddinghuizen is gelegen. Martijn is al het verst op weg in de overnamefase. Hij staat met één been in het bedrijf en studeert daarnaast aan de Aeres Hogeschool in Dronten. Sander is nog volledig student Plantenwetenschappen aan Wageningen UR en Jesse is aankomend student Scheikunde aan Universiteit Utrecht. Ze geven aan dat ze de bijeenkomst zeer geslaagd vonden, vooral de lezingen over de bedrijfsovername en politiek. Dat zo'n speciaal programma is georganiseerd onderstreept volgens hen dat "we als opvolgende generatie als belangrijk worden gezien" en dat waarderen ze. Verder geven ze aan net als Europarlementariër Schreijer-Pierik teleurgesteld te zijn over het uitblijven van voldoende overheidssteun. "Al jaren zijn er beloftes, maar het geld komt maar niet", ervaren de broers. Een andere jonge ondernemer die van het programma heeft genoten is Jaap Nijssen. Hij werkt in maatschap met zijn schoonvader Peter Bouman op een akkerbouwbedrijf in de Hoeksche Waard. In het Jonge Boeren-programma was hij vooral gecharmeerd van de lezing van Edwin Burgers. Wat hij ervan geleerd heeft? "Zo min mogelijk op contract telen. Dat is ook wat we doen, een derde van de 18 hectare aardappelen leggen we vast en twee derde is vrij." Het gaat dan om de teelt van fritesaardappelen van de rassen Ramos en Lady Anna en het tafelras Hoeksche Rooie. Het totale aardappelaareaal op het 80 hectare tellend bedrijf is 18 hectare, laat de jonge ondernemer weten. ●

De broers (vlnr) Martijn, Sander en Jesse Langebeek geven aan dat ze de bijeenkomst zeer geslaagd vonden, vooral de lezingen over de bedrijfsovername en politiek.

Leo Hanse